

Midden-Groningen in de regio: door samenwerking op weg naar meer evenwicht

Inleiding

De verhoudingen tussen de gemeenten in de provincie Groningen maken een ingrijpend veranderingsproces door. In de eerste plaats door de gemeentelijke herindeling die een forse schaalvergroting betekent. Maar ook doordat de stad Groningen nadenkt over een andere interactie met haar omgeving en er een herijking plaatsvindt van de regiovisie Groningen-Assen. Verder komt de provincie Groningen na de verkiezingen met een nieuw Bestuursakkoord en gaat het Nationaal Programma Groningen (NPG) een belangrijke rol spelen op terreinen als de kwaliteit van de leefomgeving, de energietransitie, duurzaamheid en economische versterking.

Deze ontwikkelingen zijn voor ons aanleiding om Midden-Groningen duidelijker te positioneren binnen de regio en in de provincie Groningen. Dat doen we in deze notitie.

Veelkleurig met contrasten

Midden-Groningen is met zijn 61.000 inwoners, zijn stedelijke kern en zijn 25 dorpen een veelkleurige gemeente. Met veel groen en een uitstekend woonklimaat, gunstig gelegen aan de A7 en de N33 en met goede openbaar vervoer verbindingen. Maar ook met wijken die te nauw met industrie zijn verweven en wijken die in sociaal opzicht veel zorgen baren.

De stedelijke kern en de dorpen hebben allemaal hun eigen karakter. Dat gegeven biedt een brede variatie in mogelijkheden en problemen. Dat is ook in de voorbereiding van de herindeling onderkend toen de visie op de gewenste ontwikkeling van Midden-Groningen werd beschreven in het KOMPAS. Deze visie is gebaseerd op gesprekken met inwoners, ondernemers en organisaties en op een analyse van trends, ontwikkelingen en feiten. Centraal in het KOMPAS staat de inzet op samenwerking ('Samen kom je verder', luidt de titel), die geconcretiseerd is in vier bouwstenen:

- Groots in kleinschaligheid
- Ieder mens telt
- De economie van de toekomst
- De gemeente als bondgenoot

De vier bouwstenen zijn onverkort in het eerste collegeprogramma terecht gekomen, waarmee de richting waarin Midden-Groningen zich wil ontwikkelen vastligt.

De rode draad: een betere balans in Midden-Groningen

Bij de positionering van Midden-Groningen kunnen we niet heen om de contrasten die we zien. Onze inzet is erop gericht om op meerdere terreinen te komen tot een betere balans. Veel van onze inwoners gaat het goed. Toch staan verhoudingsgewijs (te) veel inwoners aan de kant en moet een buitensporig grote groep kinderen een beroep doen op de jeugdzorg. Op sociaaleconomisch terrein: het vlak van wonen, zorg en welzijn en werkgelegenheid zijn de contrasten te groot en dat blokkeert een evenwichtige ontwikkeling van onze gemeente. Daarnaast heeft Midden-Groningen te maken met de effecten van de aardgaswinning en leveren de zoutwinning en de mogelijke komst van een groot windmolenpark veel onzekerheid en spanning op. Die opeenhoping van problemen is uniek in ons land en verstoort het goede evenwicht voor de inwoners in hoge mate.

De kernen Hoogezand en Sappemeer zijn al de economische motor van de gemeente en moeten zich hierin verder ontwikkelen, zodat ook elders in de gemeente, in de dorpen, geïnvesteerd kan worden. Daarvoor is wel een ander eerste gezicht nodig, een ander imago van met name de stedelijke kern Hoogezand: een meer aantrekkelijke uitstraling, vooral bij de entrees. Daarnaast dient er in de kwaliteit van woonmilieus geïnvesteerd te worden om tot een meer evenwichtige bevolkingsamenstelling te kunnen komen. Bijdragen van Rijk en Provincie zijn van groot belang om de leefbaarheid te vergroten en het economisch perspectief te versterken. Die bijdragen - o.a. van het Nationaal Programma Groningen - bieden grote kansen, maar zijn ook onontbeerlijk.

Midden-Groningen kan en dient zich te ontwikkelen tot een gemeente waar iedereen zich thuis voelt. Het is nu al een aantrekkelijke gemeente om te gaan wonen of te investeren. Maar er zijn extra impulsen

nodig om het verstoorde evenwicht, zeker op het vlak van wonen, voorzieningen en werkgelegenheid, te herstellen. Met het KOMPAS, de onlangs vastgestelde woonvisie en de concept strategische visie sociaal domein hebben we belangrijke onderdelen van de koers die we daarbij willen volgen. Maar we hebben er de steun van het Rijk en de regio bij nodig.

Het Rijk en evenwicht

Midden-Groningen heeft te maken met een opeenhoping van mijnbouw en energiewinning waarvan de nadelige effecten de gemeente onevenredig hard treffen. Positief is dat er nu geïnvesteerd wordt in de versterking van onderwijsaccommodaties en dat zorglocaties zullen volgen. Maar ondanks rijksbijdragen moet de gemeente daar zelf ook het nodige aan bijdragen. Daarbij komt de zwakke sociale structuur, die er onder andere toe leidt dat een grote groep kinderen een beroep moet doen op de jeugdzorg. Dit alles tezamen betekent dat de opgaven van Midden-Groningen die van een 60.000 gemeente eigenlijk te boven gaan. Het Rijk dient wat ons betreft daarvoor begrip te hebben. Daarom beschouwen wij ook het Rijk van groot belang bij het bereiken van een beter evenwicht in Midden-Groningen.

Evenwicht met de regio

Naast de inzet en investeringen in de eigen gemeente en Rijkssteun is versterking van de relaties met Stad en Ommeland een belangrijke voorwaarde voor het bereiken van een betere balans in Midden-Groningen. Het is een uitdaging om het samen beter te doen in onze provincie. Wij voelen ons daar verantwoordelijk voor, samen met onze bedrijven en instellingen. Door zijn ligging kan Midden-Groningen een faciliterende rol invullen ten opzichte van de stad, niet alleen op het vlak van wonen maar ook op economisch terrein en rond recreatie en toerisme. Maar niet alleen de stad Groningen en het Nationaal Programma zijn voor Midden-Groningen van groot belang. Kijkend naar de totale regionale context kunnen acht accenten of aandachtspunten worden benoemd die voor Midden-Groningen belangrijk zijn in zijn streven om tot een beter evenwicht te komen.

Acht Accenten

Om te komen tot het gewenste beschreven evenwicht focust Midden-Groningen zich voor de komende jaren op de volgende accenten (onderstaande cijfers corresponderen met die op de bijlage):

1. *Nationaal Programma Groningen (relatie met Provincie, Stad, Het Hogeland en DAL)*

Dit programma om het aardbevingsgebied weer een nieuw perspectief te geven zijn kent 15 hoofddoelen, waaronder:

- Behouden en versterken van de lokale gebiedsidentiteit, met speciale aandacht voor cultureel erfgoed.
- Verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving (ruimtelijk, sociaal en economisch).
- Versterken van het vestigingsklimaat voor bewoners en ondernemers, waaronder verbeterde lokale en regionale bereikbaarheid.
- Bijdragen aan meer fysiek en mentaal gezonde jaren in eigen omgeving door:
  - Levensloopbestendig en duurzaam maken van woningen, wijken en dorpen.
  - Ondersteunen van (preventief) gezondheidsbeleid voor een duurzaam welbevinden.
- Toekomstbestendig maken van voorzieningen in zorg, onderwijs, winkels en werk.
- Energieneutraal maken van de gebouwde omgeving (energieneutraal in 2035).
- Verbeteren van onderwijs en realiseren van een flexibele arbeidsmarkt die bijdraagt aan de inzetbaarheid van mensen.
- Versterken van de economische structuur, door het stimuleren en toepassen van innovatie en investeringen, passend bij de thema's en maatschappelijke opgaven van Groningen.
- Vergroten van het aantal (innovatieve) bedrijven in Groningen.

De hoofddoelen worden uitgewerkt binnen negen programma's die samen en in samenhang gericht zijn op het realiseren van deze hoofddoelen. Die negen programma's zijn daarmee de inhoudelijke bouwstenen van het Nationaal Programma Groningen: vijf lokale programma's en vier thematische programma's. De vijf lokale programma's, per gemeente één, vormen samen de lokale pijler van het Nationaal Programma. College, raad en inwoners van Midden-Groningen kunnen dus een eigen

Midden-Gronings programma maken, gefinancierd vanuit het NPG, waarbij we via aan de voorkant gedefinieerde trekkingsrechten weten wat onze financiële mogelijkheden zijn.

De bovenlokale thematische programma's richten zich vooral op de doelen van Energie, Klimaat en Natuur en van Economische Structuurversterking en Bereikbaarheid.

2. De relatie met de stad Groningen verder gestalte geven (relatie Stad en eventueel Provincie)

Het is van belang dat Midden-Groningen heel gericht werkt aan de relatie met de Stad Groningen. De interactie op vlak van bedrijvigheid is groot en daarnaast is Midden-Groningen voor een heel groot deel gericht op de voorzieningen in de Stad. Van de andere kant willen de Stad Groningen (en ook de Provincie) de banden met Duitsland (Oldenburg, Bremen en Hamburg) aanhalen. Dan is het wel relevant om te bezien in hoeverre de A7-corridor (weg, spoor en water) dat streven kan faciliteren. En er zijn meer redenen om de relatie met de Stad verder vorm te geven:

- Op het terrein van wonen kan Midden-Groningen de stad heel goed faciliteren (relatie ook met 3.);
- Er bestaat al een grote interactie tussen beide gemeenten op het vlak van werkgelegenheid. Dat kan nog verder ontwikkeld worden;
- Er kan makkelijker aangesloten worden bij de lobbykracht van de Stad;
- Het is van belang dat de ambtelijke organisatie elkaar makkelijker weten te vinden.
- Midden-Groningen kan heel goed de brugfunctie tussen Stad en Oost-Groningen invullen (zie ook 8.);

3. Herijking van de Regiovisie Groningen-Assen (relatie Provincie(s) Stad, Hogeland, Westerkwartier, Assen, Tynaarlo en Noordenveld)

De Regiovisie Groningen - Assen wordt geëvalueerd. Dat is al noodzakelijk doordat het landschap met de komst van de Midden-Groningen, Groningen met Ten Boer en Haren, Westerkwartier en Het Hogeland een heel ander uiterlijk heeft gekregen. De regio heeft zich de laatste jaren goed ontwikkeld en daarbinnen Groningen en Assen duidelijk beter dan de rest. Voorts is een tendens zichtbaar dat de ontwikkelingen rond de stad eerst in het Zuiden beginnen, dan naar West, en Noord gaan om tenslotte in Oost aan te komen. Kortom, op weg naar een beter evenwicht zal deze beweging ten gunste van Midden-Groningen doorbroken moeten worden.

4. De ontwikkeling van Groeningen (relatie met Westerkwartier, Noordenveld, Stad, Tynaarlo en Provincie)

Met Groeningen wordt het natuurgebied bedoeld dat loopt van het Leekstermeer via de Onlanden, naar het Zuidlaardermeer, de polders, Roegwold en het Schildmeer. Dit gebied wordt nog onvoldoende in zijn recreatieve waarde benut, zeker aan de Oostkant van de Stad. Een betere benutting is van belang voor 230.000 Stadjsers en nog meer Ommelanders en anderen, en voor het economisch perspectief van de recreatie- en toerismesector. In groter verband opgepakt, zou dit hele gebied een goede impuls moeten kunnen krijgen (hier liggen relaties met 1, 2 en 3.)

5. De ontwikkeling van de A7/N33 (relatie met Oldambt, Provincie, Stad en Veendam)

In het collegeakkoord van Midden-Groningen wordt aandacht gevraagd voor de ontwikkeling van de A7-corridor. Ook in Oldambt heeft men die ambitie uitgesproken in het collegeakkoord. Daarnaast wordt het noordelijk deel van de N33 verdubbeld. Het wordt dan voor het vrachtverkeer zeer aantrekkelijk om vanaf de A28 via de N33 naar de Eemshaven te rijden. De Stad kan dan gemeden worden. Het brengt Midden-Groningen ook in een andere relatie tot de Eemshaven. Kortom, in potentie liggen er grote mogelijkheden voor de A7/N33, ook wetende dat de NOM met regelmaat op zoek is naar grote bedrijvenlocaties (relatie met 1, 2, 3 en 8.). In dit kader dient ook de wens van Veendam om de Oostboog bij Zuidbroek te realiseren, (spoorverbinding van Veendam naar Winschoten en Duitsland) bezien te worden.

6. Het sociaal domein (relatie met Stad en DAL)

Een op de zes kinderen ontvangt in Midden-Groningen een vorm van jeugdzorg. Twintig procent

van die jongeren krijgt zware en intensieve vormen van jeugdzorg. Op dit vlak is een beter evenwicht zeer noodzakelijk. In het streven daarnaar kan samenwerking met de Stad en de DAL-gemeenten worden gezocht. Het leggen van een relatie met het Nationaal Programma zou daarbij zinvol kunnen zijn (1). In dit domein is ook de samenwerking met Veendam en Stadskanaal van belang. Immers, gezamenlijk optrekken kan alleen maar gunstig zijn in dit lastige dossier.

7. Gaswinning, Mijnbouw en Windenergie (relatie met Provincie(s), Stad, Hogeland, DAL-gemeenten, Oldambt, Veendam, Aa en Hunze),

Zoals eerder aangegeven heeft de opeenstapeling van gaswinning, mijnbouw en windenergie grote effecten. Het gaswinningsdossier is nauw verbonden met schades, schadeherstel en versterking. De zoutwinning staat ter discussie. Dat heeft zijn plek in de vele bestuurlijke overleggen die zich ook rond het eerste onderwerp (NPG) afspelen. Onze inzet zal blijven dat compensaties en vergoeding van schades gewoon ruimhartig vergoed worden en niet “bevochten” behoeven te worden.

De Raad van State buigt zich nu over de komst van het Windpark N33. Hoe vervolgens te acteren wanneer de Raad van State de plannen ongemoeid laat? Hoe dan invulling te geven aan een gebiedsfonds dat de belaste dorpen ten goede kan komen, vergt een afgestemde aanpak met de provincie en de andere “windmolen-gemeenten”.

8. Oost-Groningen: brugfunctie invullen

Midden-Groningen kan een behoorlijke katalysator-rol invullen ten behoeve van de economische ontwikkeling van Oost-Groningen. Zo kan ook, eventueel samen met Oldambt, de brug van Ommeland naar de Stad geslagen worden. Daarmee kan ook de eigen agenda gebaat zijn. Het is immers in het belang van Midden-Groningen dat de lobby richting Provincie en Rijk vanuit een eensgezinde en gebundelde optiek gestalte krijgt.

Slot

In de nieuwe bestuurlijke context waarin Midden-Groningen zich bevindt, zouden college en raad op de hiervoor genoemde terreinen een actieve rol dienen te spelen, steeds uitgaande van de gedachte dat die actieve rol vooral moet opleveren dat het zo noodzakelijke evenwicht binnen Midden-Groningen dichterbij komt. Wanneer ook de regio en het Rijk daartoe de noodzaak inzien, is een hele slag gemaakt. Dat vergt van Midden-Groningen een grotere, gerichte en bovenal zelfbewuste oriëntatie op die nieuwe bestuurlijke context. Juist daarom willen wij dit positioneringsdocument goed met de raad afstemmen. Bij de instemming van de raad gaan wij op basis van deze notitie het gesprek aan met alle betrokken partijen.